

INFOs redaktion:

Ansvarshavende redaktør:
Afdelingsdirektør Ane Marie Christensen
 ☎ 33 33 10 75
 Unidanmark

Øvrig redaktion:

EDB-revisor Claus Deela
 ☎ 35 29 28 66
 Told- og Skatterevisionen

Revisor Bente Hallberg
 ☎ 33 12 00 72 lok. 408
 Post Danmark, Intern Revision

Specialkonsulent Tina Møllerup Laigaard
 ☎ 33 92 91 94
 Finansministeriet, Økonomistyrelsen

Økonomichef Mette Larsen
 ☎ 38 19 34 00
 Observer Danmark A/S

Frede Bech Poulsen
 ☎ 32 53 09 89

Revisor Gert Stubkjær
 ☎ 33 55 42 84
 Codan Forsikring

Revisor Pui Fong Yau
 ☎ 44 42 11 49
 Novo Nordisk

Synspunkter, der kommer til udtryk i medlemsbladet, behøver ikke nødvendigvis at svare til bestyrelsens opfattelse eller være udtryk for foreningens officielle standpunkt.

Indhold:

Leder	2
Nyt fra bestyrelsen	2
Nye medlemmer	2
“Frit Forum”	2
Anmeldelse af IIA International’s hjemmeside.....	3
Anmeldelse af månedsmøder i IIA.....	4
Kursuskalender.....	8
Anmeldelse af foreningens kurser	8
Vejen til en CIA-eksamen.....	9
Interview med revisionschef, statsaut. revisor Søren Kongsbo.....	10
Videnregnskaber.....	11
Nye regnskabsformer - Revisors rolle.....	14
Anmeldelse af God IT-skik.....	16
Bagsmækken.....	17

Redaktionens adresse:
 IIA INFO
 c/o Post Danmark
 Vester Farimagsgade 31
 1606 København V

Lederv/ *Ane Marie Christensen*

INFO indeholder i dette nummer to spændende artikler, der tager deres udgangspunkt i udviklingen på det regnskabsfaglige område. Den ene artikel handler om videnregnskaber og den efterfølgende artikel om revisors rolle i forbindelse med nye regnskabsformer. To interessante artikler, som indholdsmæssigt supplerer hinanden vældig godt. De er simpelthen fyldt med udfordringer for revisor både på den faglige og uddannelsesmæssige front.

Nye regnskabsformer vinder indpas. Vi har set miljøregnskaber, det etiske regnskab, det sociale regnskab, og nu er videnregnskabet vældig meget på banen. For sidstnævnte gælder, at det naturligvis er yderst relevant i de meget videnbaserede virksomheder inden for f. eks. det højteknologiske område at overveje, hvordan den viden, der er opbygget i virksomhederne, kan synliggøres overfor virksomhedernes eksterne interessenter.

Mange virksomheder og institutioner inden for den finansielle sektor og servicesektoren er også i høj grad baseret på medarbejdernes viden og know-how.

Den centrale problemstilling er, om der skal gøres op med det traditionelle finansielle årsregnskab, der er aflagt efter nogle rimeligt konservative principper, hvoraf forsigtighedsprincippet er et af de centrale, eller det er muligt at skabe et regnskab, der i højere grad afspejler både den økonomiske stilling og den videnkapital, der er til stede.

Efter min opfattelse er det en ganske vanskelig problemstilling, som jeg ikke her skal gå nærmere ind i. Jeg finder imidlertid, at det i tråd med artiklen om videnregnskaber er relevant at identificere og synliggøre "viden" i virksomhedernes årsregnskaber, eksempelvis som en del af ledelsens beretning og de supplerende oplysninger.

Herefter kommer den revisor, der skal påtage de pågældende årsregnskab så ind i billedet. Revisor vil i så fald skulle forholde sig til og vurdere de pågældende oplysninger, idet de ikke må være forkerte eller vildledende.

Her tror jeg, at den interne revisor kan drage nytte af sin store viden om virksomhedens forhold, herunder organisation, medarbejdere og produkter. Selvfølge-

lig skal vi ikke bevæge os ud på områder, hvor vores kompetence ikke rækker, men det vil helt klart være en oplagt udfordring at deltage i rådgivningsopgaver i relation til nye regnskabsformer.

Nyt fra bestyrelsenAf *Søren Kongsbo*

Som læserne vil kunne se, har INFO fået ny ansvarshavende redaktør. Dette skal ses i lyset af, at Thorkild Jakobsen grundet manglende ressourcer har ønsket at udtræde af IIA's bestyrelse og som følge heraf også INFO's redaktion.

Bestyrelsen og INFO's redaktion takker hermed Thorkild for sin indsats gennem årene herunder ikke mindst hvervet som ansvarshavende redaktør.

Nye medlemmer

INFO byder velkommen til:

Kontorchef Palle Mortensen
Den Danske Bank A/S.Intern revisor Kjeld Pedersen
Realkredit Danmark.Revisionschef Bent Poulsen
Værdipapircentralen.Revisor Lisbet Juul Larsen, CIA
Nykredit.Revisionschef Øssur Skeel Nolsøe
Føroya Sparikassi.Specialkonsulent Tina Møllerup Laigaard
Finansministeriet, Økonomistyrelsen.**"Frit Forum"**

*Indlæg af Senior Analyst Bent Erik Hansen, CIA
IBM Danmark A/S om*

CIA

Søren Kongsbo meddelte på årsmødet, at der nu er to mere, der har afsluttet CIA-eksamen (så er der vist 5 i Danmark), men at tilslutningen er alt for beskedent. Jeg kan ikke forstå, at der ikke er større tilslutning:

Det er ikke svært:

Jeg fik min CIA i 1994. Min HD(R) var 20 år gammel, så det meste af teorien var gået i glemmebogen for længe siden. Alligevel sprang jeg ud i det, med en **Gleim CIA Review** som eneste hjælpemiddel. For at klare eksamenskravene er det klart, at man skal have teorien på plads, men den største udfordring er eksamensformen, som mest består af Multiple Choice spørgsmål på et meget knudret amerikansk. Der er meget kort tid til det enkelte spørgsmål, men med god diciplin er det muligt at nå det inden for tiden.

Det giver stor prestige:

CIA er ikke særlig kendt i Danmark, og det bliver den kun, hvis vi bliver mange flere CIA'ere end fem. Jeg har imidlertid oplevet, at en CIA er kendt og meget respekteret i udlandet. I USA er der ikke tvivl om, at en CIA rangerer på linie med en CPA (Statsautoriseret Revisor). Samtidig er en CIA fokuseret på jobbet som Intern Revisor, hvilket giver indehaveren af en CIA de **bedste** muligheder for at løse opgaven. Vi skulle gerne komme dertil, hvor CIA'ere bliver headhuntet af danske virksomheder.

Det åbner for spændende jobmuligheder:

Der er ikke tvivl om, at CIA'ens prestige i udlandet har givet mig nogle gode job muligheder.

Da jeg tog min CIA boede jeg i Paris. Jeg var Team Leader i en Intern Revisions afdeling i en stor international koncern, og mit job førte mig rundt i det meste af verden. Det var utroligt spændende at arbejde i forskellige kulturer og opdage, at det grundlæggende budskab i jobbet som Intern Revisor er ens overalt. Santidig kom jeg af med mine fordomme. Jeg oplevede at forretningsprocesser, som var i fin form i Thailand eller i Bulgarien, kunne være absolut utilfredsstillende i Tyskland eller i Skandinavien.

Derefter arbejdede jeg som Management Konsulent i Moskva i seks måneder og senere som Administrationschef i en organisation i Wien med ansvar for kontorerne i Centraleuropa (fra Polen i nord til Bulgarien i syd). I den periode arbejdede jeg ikke som Intern Revisor, men det var min opgave at opbygge administrative processer og sikre tilstedeværelsen af gode interne kontroller, så det er klart at min CIA igen var til stor gavn i det daglige arbejde. Ikke mindst gav den mig den kredibilitet, der kan være nødvendig i kontaktfasen til nye samarbejdspartnere.

Efter 6 år i en kuffert er jeg nu tilbage i Danmark og har job som Økonomichef for en række datterselskaber i den koncern, hvor jeg nu er ansat. Det er spændende arbejde, og jeg har stadig ofte brug for min CIA, når jeg skal rådgive om finansielle processer og kontroller.

En CIA giver mange muligheder så, hvis du har en Mastergrad eller en fagligt relevant Bachelorgrad, hvis du arbejder inden for Intern Revision eller har lyst til det, så er det bare om at komme igang. Få dit firma til at sponsorere deltagelsen i et forberedelseskursus samt de nødvendige materialer. Firmaet får en meget mere kvalificeret medarbejder efter afsluttet CIA eksamen.

Vedligeholdelse:

Jeg husker, at jeg engang mødte en fremtidsforsker som fortalte, at de fleste universitetsuddannelser er forældede ganske få år efter afsluttende eksamen. Det er op til den enkelte (sammen med sin arbejdsgiver) at sikre sig relevant videuddannelse.

Det specielle ved CIA er, at man hvert år skal skrive under på, at man har modtaget et minimum antal timer relevant uddannelse. Det er med til at vedligeholde den enkeltes kvalifikationer samt at opretholde den høje kompetence og prestige, som en CIA eksamen står for.

Anmeldelse af IIA International's hjemmeside

Af Bright Amenuvor og Claus Deela, begge fra Told- og Skatterevisionen

IIA International har en hjemmeside, som kan findes på internetadressen:

www.theiia.org

Hjemmesiden henvender sig primært til interne revisorer, og har til formål at formidle en adgang til en opdateret og ajourført viden om intern revision.

Formålet med anmeldelsen er at give en overordnet orientering om de mangfoldige oplysninger, som der er adgang til på IIA International's hjemmeside. Anmeldelsen har taget udgangspunkt i hjemmesiden pr. juli måned 1999 (hjemmesidens opbygning ændres på linie med andre hjemmesider gradvist over tid). Såfremt man endnu ikke har prøvet at anvende nævnte hjemmeside eller måske slet ikke har adgang til internet, så kan denne orientering måske tillige bruges i eventuelle overvejelser om tiltag på området.

Oplysningerne på hjemmesiden er i anmeldelsen indtelt i praktiske og mere faglige emner.

De praktiske emner, som står på hjemmesiden, er mangfoldige, herunder:

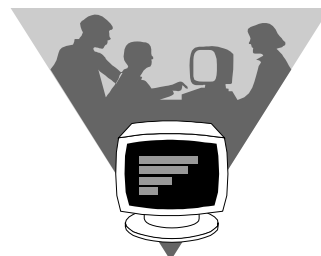
- Oplysninger om IIA International, herunder på forskellige sprog.
- Hvervet som intern revisor.
- Årsberetning
- Oplysninger om erhvervelse af en international anerkendt eksamen i intern revision, som giver ret til at bære titlen Certified Internal Auditor eller CIA.
- Udvalgte artikler af interesse for interne revisorer fordelt på revisionsområder.
- Kalenderoversigt over begivenheder (Event Calendar).
- Medlemskab, lokalforeninger, nationale institutter, konferencer, seminarer og tidsskrifter.
- Revisionskoncepter og -metodik.
- Undervisningsprodukter.
- Quality & Benchmarking.
- IIA's medvirken i.f.m. forskning og uddannelse af interne revisorer (Research Foundation).

Emner af mere faglig karakter, som skal fremhæves fra hjemmesiden, er som følger:

- Hvordan IIA varetager faglige interesser for interne revisorer (Professional Issues).

- Revisionsvejledninger og -standarder. Som eksempler på standarder kan bl.a. nævnes: ansvar, beføjelser og uafhængighed samt god revisions-skik for interne revisorer.
- Adgang til dokumenter, som indeholder checklister, der belyser særlige revisionsaspekter, bl.a. den elektroniske handel, år 2000 problematikken, EURO'en og outsourcing og automatisering af revisionsprocessen (Professional Pamphlets).
- Et fagligt diskussionsforum for interne revisorer.
- Task Force, som medvirker til ajourføringen og opdateringen af revisionsstandarder (Guidance Task Force).
- Informationsteknologi (Technological issues).
- IIA's lancering af IT Audit.org webside til adressering af informationsteknologiske emner, som også er af stor betydning for interne revisorer.

Det er vores opfattelse, at hjemmesiden rummer meget relevante oplysninger, som vi kan drage nytte af i forbindelse med videnopbygning og ajourføring af oplysninger inden for hvervet intern revision. Opbygningen af hjemmesiden hjælper med til at navigere rundt i de utallige oplysninger.

Anmeldelse af månedsmøder i IIA

“IT Fraud and Hacking”

Resume af Information Security Specialist Mark Osborne, manager KPMG i London's foredrag på årsmødet den 22. april 1999.

Af Claus Deela, Told- og Skatterevisionen

Mark Osborne ledte tilhørerne kompetent og underholdende igennem hovedemnerne:

1. beskrivelse af truslen
2. hvordan kommer hackerne ind, samt
3. forebyggende tiltag.

Mark indledte med en engelsk KPMG undersøgelse fra 1998 blandt større KPMG kunder med følgende hovedbudskab:

- Kun 50% af virksomhederne dokumenterer konstaterede hackerbesøg til ledelsen.
- 75% af de adspurgte har ikke aftestet sikkerheden i deres Internet tilslutning eller andre eksterne opkoblinger til deres edb-systemer.
- 1/3 af virksomhederne gennemgår ikke deres sikkerheds-logudskrifter, hvor eksempelvis forgæves forsøg på logon til deres edb-opkobling eller edb-system dokumenteres.

Beskrivelsen af, hvem der kan optræde som en trussel, og hvordan de kan udføre forskellige former for IT-kriminalitet, var overvejende sammenfaldende med de tidligere foredragsholderes synspunkter.

Som eksempler på fejl i denne forbindelse nævnte Mark indtrængen til afdelingscomputere (VAX VMS) via virksomhedens FAX, samt dårligt konfigurerede netværksudstyr (især firewall's og forskellige modems) som tillige tillod adgang for uvedkommende.

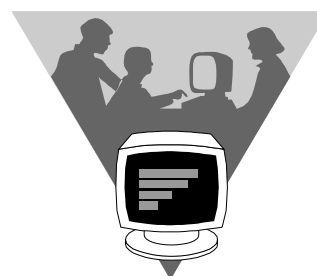
Mark og hans afdeling var specialister i indtrængningsforsøg (penetrationtests), hvor de simulerede hackere. De var stort set altid kommet igennem deres kunders IT-sikkerhed uden at blive opdaget. Konklusionen på deres mangeårige arbejde med området:

- Der er typisk fejl i den originale konfiguration af netværksudstyr (opsætning af fx. Firewall, router, ISDN-modem, modems).
- Der sker fejl i forbindelse med ændringer af konfigurationen af netværksudstyr, som forværres af manglende aftestning.
- Forekomst af manglende teknisk indsigt/videnselv hos edb-funktionens netværksfolk.
- MEN ikke indtrængen på grund af softwarefejl i kommercielt software.

Som **forebyggende tiltag** fremhævede Mark følgende under hensyntagen til risiko og væsentlighed.

- Foretag full penetration tests (total afprøvning af netværks-sikkerheden).
- Sikkerhedspolitikker og standarder.
- Foretag teknisk IT-revision vedr. netværksudstyret fx. konfiguration af firewall og routere.
- Al unødvendig eller ikke aktiv remote support (fjern diagnostisering eller servicering via netværk fra serviceudbydere) skal være lukket af.
- Sørg for at sikkerheds-logning er aktiv på alle niveauer og enheder.

Et af spørgsmålene fra salen omhandlede tendensen indenfor IT-sikkerhedsområdet i England, hvortil Mark kunne oplyse, at behovet var stigende, og der var generelt mangel på specialister på området.

Revision i store koncerner

Resume af revisionsdirektør Tim Puhrs foredrag på årsmødet den 10. juni 1999.

af Frede Bech Poulsen

Tim Puhr indledte med at give en kort orientering om Norsk Hydro.

En omsætning for 1998 på NOK 97.468 mio. (65% inden for EU) og 40.000 medarbejdere fordelt på 70 lande og 900 enheder, så der må siges at være noget at holde opsigt med for en intern revision.

Da Tim Puhr overtog afdelingen i 1986 var revisionen decentraliseret, og revisionen blev udført af stedlige revisorer. Afdelingens 15 personer bestod af regnskabsfolk, som hovedsageligt udførte finansiell revision. Der var ikke noget afklaret forhold til den eksterne revision, og afdelingen dækkede kun Norge.

I 1999 er revisionen centraliseret og tæt knyttet til koncernledelsen. Afdelingen er uafhængig af stabe og de 15 divisioner og rapporterer til en revisionskomite. Afdelingen består af 21 personer med forskellig baggrund og erfaring. Grundet Norsk Hydros mangeartede virksomheder er der i afdelingen to jurister og to ingeniører. Afdelingen er i øvrigt stærkt COSO orienteret. Ca. 60% af afdelingens revision foregår i udlandet.

Nyt for mig og de fleste af deltagerne var, at afdelingen sælger sine tjenester til de forskellige divisioner, hvilket betyder, at der faktureres baseret på timerapportering. Afdelingens omkostninger skal således gå i nul. Hvis en division er utilfreds med faktureringen, er den frit stillet til fremover at købe revisionsarbejdet andet steds.

Afdelingen er organiseret i forhold til divisionsstrukturen. Der er ingen plads til administratorer - alle må deltage. Organisationen er flad, men med en ledergruppe på 5 personer inkl. Tim Puhr selv. Af værktøjer anvendes eget udviklet Lotus Notes dokumentationssystem. Der anvendes også ACL og SAP-Audit Information System, udover den sunde fornuft.

Den årlige revisionsplan (-ramme) aftales med "kunderne", hvilket Tim Puhr lagde meget vægt på. Det var således i en vis udstrækning lagt op til "kunderne" selv at afgøre, om der var behov for hjælp fra revisionen. Jeg forstår godt denne fremgangsmåde, da jeg selv har praktiseret den gennem mange år. Inden jeg lavede min revisionsplan, tog jeg et møde med de ansvarlige funktionschefer for at høre, om der var områder, som de mente, vi burde se nærmere på. Var det ikke muligt at passe en opgave ind i årets revisionsplan, kunne den måske gennemføres det følgende år.

Afdelingen udarbejder traditionelle revisionsrapporter med forslag til forbedringer, men ansvaret for gennemførelsen heraf ligger uden for Intern Revisions ansvarsområde. Der gennemføres temarevisioner på tværs af divisionerne, og afdelingen er kompetencecenter for intern kontrol.

Hvad er der så af udfordringer i Norsk Hydro?

1. Er man ikke til hjælp, kan man blive "restruktureret" bort - det er Hydro Kultur.
2. Norsk Hydro er en bred og meget varieret portefølje af virksomheder og aktiviteter.
3. Stor geografisk spredning.
4. Decentraliseret styringsmodel og stærke operative divisioner.

Der var naturligvis spørgsmål fra salen om, hvordan det var med at fastholde kvalificeret personale i afdelingen i en så varieret virksomhed. Tim Puhr måtte her indrømme, at selvom oplæring tager lang tid, så er der stor personaleomsætning grundet behov for veluddannede medarbejdere til de mange gode jobs rundt om i Norsk Hydro.

Alt i alt et interessant og lærerigt foredrag.

"God IT-skik - i et fremtidsrettet perspektiv"

Resume af statsaut. revisor Carsten Heilbuth, KPMG IT Risk Managements foredrag på årsmødet den 10. juni 1999.

Af Claus Deela, HD(IØ), Datanom, Told- og Skatte-revisionen

Carsten Heilbuth (CH) indledte sit spændende indlæg med at berette om ønsket fra IIA i forbindelse med slutforberedelserne om et fremtidsrettet perspektiv.

CH tog udgangspunkt i følgende sætning fra publikationen *God IT-skik*, og fremhævede nødvendigheden af involveringen af relevante parter.

“God IT-skik indebærer, at udvikling og oprettholdelse af IT-anvendelsen inddrager relevante parter i en samlet veltilrettelagt organisatorisk proces med virksomhedens forretningsstrategi som målsætning.”

Endvidere oplyste CH, at det var interessant, om det i fremtiden ville lykkes at efterleve disse intentioner. Gennemgangen ledte tilhørerne gennem de to hovedområder: fremtiden, og hvad det betyder for intern revision.

Fremtiden

Med hensyn til fremtiden omtalte CH først:

- Application Service Providers (ASP - hvor “servicebureauer” på internettet giver virksomhedens PC’ere adgang til diverse brugerprogrammer f. eks. at kunne anvende et økonomisystem og lagre deres økonomidata hjemme i virksomheden uden virksomheden behøver en IT-afdeling. Virksomheden skal blot have plads til at lagre deres økonomidata).
- Afvikle UNIX under MVS (f. eks. anvende RACF i forbindelse med kontrol af internettet på MVS UNIX server).
- Edb-maskiner får større ydeevne (f.eks. adressere 1024 bits i stedet for 64).
- Netanvendelsen stiger markant (Intranet, Internet, Virtuel Private Network).

At vi var godt på vej viste undersøgelsen fra Forskningsministeriet - Danske IT-billeder, 1999 m.fl., idet eksempelvis 80% af aldersgruppen 15-24 år havde internetadgang, og 80% af virksomheder med mere end 100 ansatte havde internetadgang.

Endvidere fremhævede CH betydningen af overgangen fra industri- til informationssamfundet, herunder informationsoverflod (email, post m.m.), virtuelle markedspladser, globale operationer er et must, leveringstid for elektroniske produkter er 0 (nul). Hertil kommer at de hurtigst voksende virksomheder for tiden er virksomheder, som enten skaber eller formidler viden.

Derfor ville et partnership mellem ledelsen, IT og revisionen blive endnu vigtigere, herunder med henblik på strategisk IT-anvendelse. I denne forbindelse

omtalte CH, at mål, strategi og risici for de tre parter skulle samordnes.

Hvad betyder det for intern revision

CH’s planche fra årsmødet fremhævede følgende:

- Lad være med at gå i vejen
- Drop vanetænkningen
- Vær proaktiv
- Vær med i nye projekter
- Brug den professionelle viden om virksomheden og dens trusler til risikoanalyser
- Brug den professionelle viden om kontroller til at medvirke til et godt kontrolmiljø (forebyggende kontroller frem for opdagende kontroller).

Spørgsmålene fra salen, som der var mange af, omhandlede primært informationsoverflod, samt hvorfor revisor ikke skal stå i vejen (for ledelsen m.fl.). Et af spørgsmålene understregede nødvendigheden af, at revisor tænker mere forretningsmæssigt - uden dog at glemme, at vedkommende er samfundets tillidsmand.

Alt i alt var der efter min opfattelse tale om et kompetent og tankevækkende indlæg, mens vi venter på fremtiden, som dog (som altid) synes tættere på, end vi tror.

Aktivitetskalender

I den kommende periode er der planlagt følgende aktiviteter:

14. oktober 1999

Månedsmøde.

Emne: EU’s Revisorgrønbog.

9. december 1999

Halvdagsseminar.

Emne: Applikationsrevision i praksis.

Tilmelding til månedsmøder m.v. foretages til:
Bente Christensen, Post Danmark, Intern Revision,
☎ indvalg 33 12 00 72 lok. 402 eller FAX nr. 33 32
90 10 senest mandagen før afholdelse af månedsmø-
det.

Kursuskalender

Grundkursus i Intern revision

Modul 1	7.10. - 8.10.1999
Modul 2	28.10. - 29.10.1999
Modul 3	Gennemføres i foråret 2000

Statistisk revision Udsat til marts 2000

EDB-værktøjer

Kurset er under udvikling og forventes gennemført fra år 2000.

Tilmelding kan ske på skemaet bagerst i kursuskataloget eller på IIA's hjemmeside.

Anmeldelse af foreningens kurser

Kursus i operationel revision i Ebeltoft den 22. og 23. april 1999

Af Diana Mønniche, Told- og Skatterevisionen

Denne artikel har til formål, at give en kort beskrivelse af kurset omkring operationel revision, som IIA har udbudt. Kurset giver en forståelse af forskellen mellem finansiel revision og operationel revision/-forvaltningsrevision.

Operationel revision er en revisionsmetode, der vinder større og større indpas både hos interne samt eksterne revisorer. Dette skyldes, at revisionsmetoden giver en bedre helhedsvurdering af de forretningsmæssige handlinger, idet der bliver sat fokus på:

- Om handlingerne er relevante i forhold til målsætningerne.
- Om anvendelsen af ressourcer er afpasset efter handlingerne og målsætningerne.
- Om der er kontroller i relation til prisen på de nødvendig ressourcer.

På denne måde bliver der foretaget en systematisk gennemgang og vurdering af handlingers og procedurers efficiens, effektivitet samt økonomiske rationalitet. Normalt indeholder operationelle revisioner også et compliance element.

Operationel revision er et særdeles godt værktøj for interne revisorer, idet informationens målgruppe specielt retter sig mod ledelsen, herudover er revisionen fremadrettet i forhold til finansiel- og forvaltningsrevision, der er bagudrettet.

Ved kurset blev der givet nogle gode arbejdsværktøjer for, hvordan operationel revision skal gribes systematisk an. Ved operationel revision er det helt centrale - hvad efterspørger ledelsen? - hvad er efter ledelsens opfattelse de centrale forretningsmæssige spørgsmål, som forretningsenheden/-funktionen eller - processen står over for? Derfor er det vigtigt at have fokus på forespørgsler til og samtale med ledelsen ved afgrænsning af revisionsområdet og de relevante revisionsmål.

Når man arbejder med operationel revision, skal man tænke ligesom en leder. Der skal fokuseres på ledelse før kontroller. Når man vurderer kontroller, skal man anvende hele COSO-rammeverket og ikke blot kontrolaktiviteter. Der skal ligeledes fokuseres på de "bløde" og uformelle aspekter af kontrol.

COSO-rammeverket består af følgende komponenter og mål:

Mål/ komponenter	Operationer	Finansiel rapportering	Overens- stemmelse
Kontrolmiljø			
Risikovurdering			

Kontrolaktiviteter			
Information og kommunikation			
Overvågning			

Når man fokuserer på kontrolaktiviteter, skal man tage rettidighed, økonomi, placering, fleksibilitet, identifikation af årsag og hensigtsmæssighed i betragtning.

Ved operationel revision er der større mulighed for variation i den samlede konklusion, idet der er større fokus på ledelsen og dennes ønsker. Hvorimod finansiel revision er mere velafgrænset, idet den samlede konklusion er veldefineret og standardiseret.

Kurset har fuldt ud levet op til dets formål, nemlig at give deltagerne en forståelse for forskellen mellem finansiel-, forvaltnings- og operationel revision samt at udstyre deltagerne med de forskellige værktøjer, der anvendes, når der udføres operationel revision.

Undervisningen var meget caseorienteret, så der var rig mulighed for at afprøve de forskellige værktøjer. Desuden blev der i undervisningen givet adskillige eksempler fra forskellige områder af operationel revision, så teorien omkring operationel revision har absolut ikke været abstrakt.

Vejen til en CIA-eksamen

af revisor Lisbet Juul Larsen, Intern Revision, Nykredit

Som én af de 2, der afsluttede CIA-eksamen i sidste efterår, vil jeg hermed videregive nogle af de erfaringer, jeg har gjort i forbindelse med forberedelse til CIA-eksamen.

Min baggrund for at tage en CIA-eksamen er ud over nogle års praktisk erfaring med intern revision en cand.merc.aud.-eksamen.

Jeg tog 1. og 2. del af CIA-eksamen i foråret 1998, samt 3. og 4. del i efteråret 1998. Forud for selve eksamen lå dog mange timers selvstudier. Og det kræver mange timers arbejde at bestå en CIA-eksamen. Beståelsesstatistikkerne taler deres eget tydelige sprog. Følgende statistik for beståelsesprocenter for de enkelte dele af CIA-eksamen (november 1996) er offentliggjort:

Part I	Part II	Part III	Part IV
50,3%	43,2%	43,9%	42,5%

Kilde: Gleim: CIA Review Volume I, Seventh edition.

Min forberedelse af eksamens 1. og 2. del foregik dels ved selvstudier, hvor jeg først og fremmest tog udgangspunkt i Gleim's *CIA Review Volume I-II*, med tilhørende opgavesamling. I seneste udgave er der udgivet 1 bog for hver del af eksamen:

- CIA Review Part I: Internal audit proces
- CIA Review Part II: Internal audit skills
- CIA Review Part III: Management control and information technology
- CIA Review Part IV: The audit environment

Opgavesamlingen, som i seneste udgave er indarbejdet i de relevante afsnit i lærebøgerne, er tidligere eksamensopgaver med tilhørende løsninger. Bøgerne kan alle anbefales, idet de på en kortfattet og overskuelig måde sætter læseren ind i det pensum, som skal kunnes ved eksamen.

Som supplement til selvstudiet deltog jeg i et 4-dages forberedelseskursus i Finland. Der var sat 1 dag af til hver del af CIA-eksamen. På kurset gav Roger McDaniel, CPA fra USA, en kortfattet gennemgang af pensum, samt en mere uddybende gennemgang af nogle udvalgte komplekse emner. På denne måde formåede Roger McDaniel således at give et godt resume af det stof, som skal kunne beherskes ved eksamen. En forudgående viden om emnet var dog påkrævet for at få det fulde udbytte af kurset, idet der på grund af emnets bredde kun blev foretaget en overordnet gennemgang af en væsentlig del af pensum.

Forberedelsen til CIA-eksamens 3. og 4. del foregik ikke alene ved selvstudier. Jeg valgte yderligere at deltage i en læsegruppe.

Gennem et netværk af interne revisorer, som er interesserede i at tage en CIA-eksamen, kom jeg i kon-

takt med 2 andre interne revisorer, som ligeledes var under forberedelse til eksamen. Netværket administreres af Tage Rasmussen fra Handelshøjskolen i Århus. Af de 2 jeg kom i kontakt med havde den ene ligesom jeg taget del 1 og 2 ved eksamen i foråret, mens den anden ikke var startet endnu.

I læsegruppen lagde vi en plan for, hvor ofte vi skulle mødes, samt for hvad vores ambitionsniveau for læsegruppen var. Denne plan blev i det væsentlige overholdt. Vi mødtes ca. 1 gang om ugen, hvor vi i fællesskab løste opgaver, og diskuterede de tilhørende løsninger. Dette gav ikke kun øvelse i at løse opgaver, det gav også nogle spændende faglige diskussioner, som var med til at styrke vores forståelse for emnet. Vi gik alle op til november-eksamen i del 3 og 4. Alle 3 bestod. Alt i alt var læsegruppen således en succes.

Jeg håber, at dette kan være til inspiration for andre som påtænker at starte eller måske allerede er startet på at læse til en CIA-eksamen.

Interview med revisionschef, statsaut. revisor Søren Kongsbo

Af Claus Deela HD(IØ), Datanom, Told- og Skatte-revisionen

IIA INFO ønskede Søren Kongsbo (SK) tillykke i INFO nr. 9 med udnævnelsen som repræsentant i IIA International's Board of Directors via sin udnævnelse til European North District Director. Bladet opfylder i dette nummer vores løfte om et interview herom.

I relation til foreningsarbejdet i IIA kan nævnes, at SK har været bestyrelsesmedlem af IIA-Danmark` chapter siden 1985, hvor han har været medlem siden 1981. Indsatsen for IIA Danmark fortsætter nu tillige i Nordregion Europa. Endvidere skal det fremhæves,

at SK i en årrække har været formand for IIA DK og endvidere er SK medlem af FSR.

Hvordan er Nordregion Europa placeret på IIA's "landkort".

IIA Int. er oprindeligt startet i 1941 og er siden vokset til at omfatte ca. 70.000 medlemmer i over 120 lande, samt chapters/national institutes i 71 lande.

Det er vigtigt at forstå, at IIA Int. består af to hovedkomponenter; nemlig medlemsdelen med hovedparten af de 70.000 medlemmer samt IIA's hovedkvarter i USA, hvor President William G. Bishop III, CIA residerer sammen med sin stab bestående af bl.a. 5 kompetencecentre.

Det øverste niveau udgøres af Board of Directors og er opdelt i 18 regioner, hvoraf USA har 11 og Europa har 3. Hertil kommer Sydamerika, andre verdensdele samt ikke-IIA regioner (bl.a. Kina). Af Europa's 3 regioner er vestregionen den største.

Nordregion Europa består udover Danmark af Finland, Norge og Sverige. I fremtiden vil der måske ske en tilvækst i Nordregionen mht. de Baltiske lande.

Der er tilknyttet ca. 300 medlemmer i de forskellige IIA komiteer. En IIA komite består typisk af medlemmer fra IIA, samt personer rekrutteret fra IIA staben. Sidstnævnte varetager alle faglige og praktiske forhold i denne proces.

Hvad indebærer det at være District Director?

Indsatsen kræver en del tid og omfatter bl.a. to årlige møder i USA. Der er et Annual Business meeting i sommerperioden, hvorunder der tillige er generalforsamling. Hertil kommer der et midtvejsmøde i december måned, hvortil fx. flere af IIA's arbejdende komiteer afreporterer. Der ydes en stor indsats med eksempelvis fælles retningslinier og/eller begreber, som "vendes" før de udsendes.

Hvorfor blev det netop Søren Kongsbo som fik Nordregion Europa?

Der er nok flere forhold, som spiller ind. Men det startede jo nok i.f.m. blandt andet IIA DK arrangementer, hvori bl.a. IIA President Bishop og senere IIA's Technical Director Charles H. Le Grand var hovedtalere. Hertil kommer SK's indsats i.f.m. Professional Issues Committee i IIA regie.

Hvilket udbytte har IIA DK af IIA Int.?

På samme måde som de største revisionsfirmaer slår sig sammen i den generelle globalisering, så er IIA DK en del af en global ramme, som tillige kan håndtere de lokale betingelser i de enkelte lande. Det er den største fællesnævner for krav til autoriserede interne revisorer i forskellige lande. På denne måde fastholdes et højt fagligt minimumskrav til intern revision.

En anden vigtig ting er den hurtige adgang til den massive forekomst af viden, herunder ikke mindst eksempelvis IIA Int.'s og IIA DK's hjemmesider med blandt andet retningslinier, standarder, gode råd, kursusudbud m.m.

Udover tilgangen til information skal nævnes de personlige netværk i IIA's mange branche- eller fagopdelinger - eksempelvis industri, det offentlige, standarder m.m. Alt dette kan være til inspiration til alle interne revisorer.

Er der nogle IIA Int. hændelser, der kan fremhæves?

Eksempelvis IIA Int. indsats for at fremme CIA eksamen i nordregionen i.f.m. at stable dette på benene i Norge efter ønske fra IIA DK. Endvidere skal nævnes inspirationen med hensyn til risikovurderinger samt 'position paper' til EU-kommissionen fra ECIAA, hvorefter EU's grønbog om revision tillige kom til at omhandle intern revision. SK deltog i udarbejdelsen af nævnte 'position paper'.

Hvad er IIA DK's vigtigste ærinde i 1999 og årene fremover?

Først og fremmest er det vigtigt, at foreningen forstærker markedsføringen af intern revision. På denne måde kan foreningen hjælpe med til i endnu højere grad at flytte opfattelsen af den interne revisor hen imod en uvildig tryghedsskabende mekanisme for ledelsen og samtidig en garant for medarbejderne.

Den interne revisor bør i fremtiden opprioritere indsats vedrørende svig, og da ikke kun på medarbejdersiden men tillige i forhold til leverandører og kunder m.m.

Hertil kommer at intern revision bør støtte ledelsen og mobilisere deres professionelle viden til brug for ledelsen i forbindelse med organisationens kontrolmiljø, og når organisationen påbegynder nye produkter, projekter eller ny IT-anvendelse. Den interne re-

visor skal derfor adviseres og være hurtig på banen, når organisationen inddrages i forandringer.

Selvom revisionen skal støtte ledelsen, så skal revisor selvfølgelig huske, at de er samfundets/bestyrelsens/organisationens "tillidsrepræsentant", hvilket skal komme til udtryk i forbindelse med afrapportering om risici og ledelsens ansvar.

Til brug for de nævnte forhold kan der søges inspiration og samordning i netop en forening som IIA.

Videnregnskaber

*Af fuldmægtig i Erhvervs- og Selskabsstyrelsen,
cand.merc.jur. Anja Otterstrøm.*

Traditionelt har det finansielle årsregnskab været en af de væsentligste kilder til information om en given virksomhed. Plusser og minusser blev studeret flittigt, og det gør de selvfølgelig stadig. Men i den senere tid er der opstået forskellige alternative kanaler for virksomhedens kommunikation, som er med til at give et mere nuanceret billede af virksomheden. Virksomheder har bl.a. kontakt med deres omverden, medarbejdere og øvrige interessenter via forskellige relativt nye regnskabstyper som f.eks. det etiske regnskab, det sociale regnskab, det grønne regnskab – og sidst men ikke mindst: videnregnskabet. Man kan se det som et udtryk for, at der i dagens samfund er en stadig stigende interesse for at få belyst mange flere – og ikke kun rent økonomiske – forhold hos virksomhederne end før i tiden.

Der efterspørges ofte information af social, etisk og miljømæssig karakter inden f.eks. en økonomisk disposition foretages. Godt hjulpet af dagens informationsteknologi kan virksomhederne oven i købet ofte ret let trække den ønskede information fra ledelsessystemer m.v., og derved honorere de øgede ønsker om åbenhed og information.

Viden får efterhånden en større og større betydning som et aktiv, der er med til at skabe vækst og konkurrenceevne, sikre kapitaltilførsel, skabe et image, sikre medarbejertiltrækning m.v. Men samtidig med, at viden bliver et stadig mere og mere betydningsfuldt aktiv, opstår problemet om, hvordan man måler og opgør denne viden m.h.p. evt. synliggørelse via et videnregnskab. Ofte er der stor forskel på den værdi, den "fysiske virksomhed" repræsenterer ved opgørelsen efter indre værdis metode og så den markedsværdi, virksomheden vil kunne sælges til. Det må antages, at noget af den værdi, der udgør forskellen, er den intellektuelle kapital eller videnressourcer, som f.eks. kan synliggøres via et videnregnskab.

Synliggørelsen af videnressourcer kan have betydning for virksomhedens mulighed for at få tilført kapital f.eks. i form af bankernes långivning. Bankernes långivning er selvfølgelig i høj grad baseret på en vurdering af den enkelte virksomheds kreditværdighed. Men derudover kan forudsætningen for opnåelse af et lån være, at virksomheden kan stille pant i fysiske aktiver. Og her kan det være et problem, at væsentlige dele af virksomhedens aktiver i form af videnressourcer ikke er synlig, og dermed ikke kan medvirke til at tiltrække kapital. Hvis kapitaltilførslen skal ske over en børs, vil en synliggørelse af videnressourcer være af endnu større betydning.

Også set fra virksomhedens mere "interne synsvinkel" er videnressourcer væsentlig. Den kobler virksomhedens situation, som den er her og nu, sammen med dens fremtidsmuligheder. Ved at beskrive virksomhedens personale, kunder, IT, forretningsprocedurer m.v. kan ledelsen få et redskab til styring af virksomheden i retning af vækst, højere rentabilitet, bedre medarbejdere eller andre mål som virksomheden sætter. Videnregnskabet kan således være et strategisk ledelsværktøj, som sikrer, at virksomheden i fremtiden bevæger sig i den ønskede retning.

Begrebet "viden" kan let blive lidt diffust. Umiddelbart tænker man måske, at det kun er den viden, der

er i hovedet på virksomhedens medarbejdere. Men videnressourcer er mere end det. Man kan dele videnressourcer op i individ- og strukturkapital. Individkapitalen er værdien af den kompetence og viden, som den enkelte medarbejder har for virksomheden – altså det, der populært sagt er "i medarbejderens hoved." Strukturkapitalen er derimod værdien af de procedurer, teknologier, kunderelation og systemer, der er tilbage i virksomheden, når personalet er gået hjem. Derfor skal begrebet "viden" forstås meget bredt, f.eks. som medarbejdernes kompetencer, kundernes sammensætning og tilfredshed, virksomhedens teknologi og innovation, produkter, virksomhedens infrastruktur mv. Det vil også være forskelligt fra virksomhed til virksomhed, hvor dens særlige videnressourcer er placeret.

Videnregnskabet beskriver virksomhedens individ- og strukturkapital, og dermed får man et redskab, som kan bruges til at understøtte virksomhedens vækst og til at skabe intern og ekstern opmærksomhed om virksomhedens måde at fungere på. Videnregnskabet kan f.eks. synliggøre tiltag på personalsiden, afdække huller i virksomhedens procedurer eller illustrere i hvilken grad virksomheden lever op til erklærede strategier. Det er virksomheden selv, der opstiller ønskede mål med at udarbejde videnregnskabet, og der kan være mange incitamentter. Det kan f.eks. være medarbejertiltrækning/-fastholdelse, lettere kapitalformidling m.v.

Nedenfor er gengivet en model for opstilling af et videnregnskab:

Art/form

Det, der er
Det, der gøres
Det, der sker

Personale

Anciennitet
Uddannelse
Uddannelsesomkostninger
Antal medarbejdere med udviklingsplan
Antal uddannelsesdage pr. medarbejder
Uddannelsesudgifter pr. medarbejder
Medarbejdetilfredshed
Personaleomsætning
Personaleøkonomisk regnskab
Forædlingsværdi pr. medarbejder

Kunder

Fordeling af omsætning på markeder og produkter
Marketingsudgifter
Kunder pr. medarbejder
Marketingsudgifter pr. medarbejder
Administrationsomkostninger pr. marketingskrone
Kundetilfredshed
Genkøb
Kunder med langvarige relationer

Teknologi

Samlede IT-investeringer
Antal interne/eksterne IT-kunder
Pc'er pr. medarbejder
Edb-udgifter pr. medarbejder
IT-færdigheder

Processer

Omkostninger pr. proces
Personalets fordeling på processer
Investeringer i FoU og infrastruktur
Gennemløbshastighed
Produktudviklingstid
Indkøringstid for nye organisatoriske enheder
Fejlprocent
Ventetid
Kvalitet
Virksomhedens omdømme
Kilde: Erhvervsudviklingsrådet, Videnregnskab – virksomhedens rapportering og styring af dens intellektuelle kapital, København 1997.

Nedenfor gennemgås de 4 forskellige arter, som et videnregnskab jf. modellen kan indeholde.

Man kan med videnregnskabet sætte fokus på medarbejderudviklingen. Igennem videnregnskabet kan man få sat tal og ord på, hvor meget der bruges på kurser, hvad den gennemsnitlige antal års ansættelse er, hvor mange medarbejdere, der har hvilken uddannelse m.v. Er der f.eks. udarbejdet en karriereplan for alle medarbejdere, hvorledes er medarbejdertilfredsheden m.v.

Kunder er et andet aspekt, man kan måle på i videnregnskabet. Hvad er f.eks. omsætningen på forskellige produkter, kunder eller markeder? Hvor meget bruges der på markedsføring og hvorledes er kundetilfredsheden? Og hvor mange af kunderne har været tilknyttet virksomheden gennem længere tid?

Der kan også måles på teknologi. Her kommer man ind på, hvor meget virksomheden samlet set benytter

til IT-investeringer, herunder såvel hard- og software. Hvor mange arbejdspladser i virksomheden er IT-understøttede, har alle medarbejdere f.eks. en PC'er, og er de uddannede i at bruge IT-teknologien?

Aspekter vedr. processerne i virksomheden kan ligeledes indgå i videnregnskabet. Her kan man bl.a. kigge på, hvad gennemløbshastigheden for produkter er. Man kan også se på et produkts udviklingstid. En anden vinkel at anskue processerne fra er at se på, hvor lang tid virksomheden er om at få indkørt eventuelle nye organisatoriske enheder.

Oplysningerne kan deles op i 1) statistikoplysninger, 2) interne nøgletal samt 3) effektmål. Under statistikoplysningerne ser man på "det, der er". Man synliggør her konkrete ressourcer i form af personale, kunder, teknologi og processer. Ved de interne nøgletal undersøger man "det, der gøres". Dvs. at man synliggør virksomhedens kvalifikationer i form af uddannelsesniveau, teknologisk kompetence og udvikling af kunderelationer. Under effektmålene ser man på "det, der sker". Dvs. at man går ind og synliggør konsekvenser i form af tilfredshed, loyalitet, erfaring og værdiskabelse.

Alle de forskellige aspekter indgår selvfølgelig i samspil med hinanden. Hvis f.eks. medarbejderen uddannes bedre med det resultat, at maskiner eller teknologi anvendes mere optimalt, kan det have den effekt, at kunderne mærker kvalitetsfremgang og bliver mere tilfredse. Ledelsen får her et udmærket værktøj til at få sat mere fokus på disse sammenhænge. samt om nødvendigt at "ændre kurs".

Fra officiel side har man gerne ville forsøge at støtte og fremme incitamentet til at udarbejde videnregnskaber. Derfor tog regeringen i 1997 initiativ til et projekt, hvori man vil afprøve principperne for videnregnskaber m.h.p. udgivelse af vejledninger om, hvordan det kan gøres. Ca. 20 virksomheder, 4-5 finansielle institutioner samt forskere fra Handelshøjskolen i København og Århus Universitet og proceskonsulenter, Erhvervsfremme Styrelsen og Erhvervs- og Selskabsstyrelsen indgår derfor i et 3-årigt projekt, som har til formål at udarbejde konkrete anbefalinger for, hvordan videnregnskaber kan bygges op. Når principperne har været afprøvet i et par år, og der forhåbentlig har udviklet sig en "best practice" kan man så tage stilling til rammerne for regnskaberne. Projektet kan således blive normdannende for virksomheder, rådgivere og investorers anvendelse af

videnregnskaber i Danmark og påvirke den internationale udvikling på området. Projektet er forankret i Erhvervsfremme Styrelsen.

I marts måned 1999 lå så de synlige beviser af virksomhedernes anstrengelser parat. De første videnregnskaber blev publiceret, og kan fås ved henvendelse til Erhvervsfremme Styrelsen. Visse af videnregnskaberne kan ses ved opslag på Erhvervs- og Selskabsstyrelsens hjemmeside, www.eogs.dk. Det har været meget spændende læsning, og variationen og kreativiteten har været stor. Nogle virksomheder arbejder med databaser over medarbejdernes kompetencer. Andre arbejder med systemer til formalisering og deling af virksomhedens erfaringer med hensyn til produkter, kunder teknologi og processer, som vedrører den viden, der findes i forretningsprocesser, innovationsprocesser, immaterielle rettigheder m.v. Mange virksomheder har foretaget medarbejder- og kundetilfredshedsanalyser, og ser dermed viden som del af de mere "tavse" relationer mellem personer. Selvom virksomhederne har grebet videnregnskabet forskelligt an, er fællesnævneren i processen, at virksomhederne først identificerer og synliggør deres viden. På den måde sætter videnregnskaberne fokus på, hvad central viden er for den enkelte virksomhed, og herefter hvordan videnledelse kan tilrettelægges. De fleste virksomheder mener, de kan bruge videnregnskabet som et styringsredskab, fordi arbejdet med videnregnskabet er med til at afdække virksomhedens styrker og svagheder. Alle videnregnskaberne er med til at give input til de anbefalinger om, hvordan man kan udarbejde videnregnskaber, der skal ligge klar inden udgangen af år 2000.

Erhvervs- og Selskabsstyrelsen har også undersøgt og vurderet muligheden for at indarbejde videnregnskaber elementer i årsregnskabet. Mange virksomheder vil nok undlade at indarbejde den intellektuelle kapital som en del af balancen, men vælger snarere andre metoder til at beskrive den intellektuelle kapital. Dette synes da også ofte naturligt, idet sådanne aktiver vanskeligt kan udtrykkes i kroner og ører. Dette er jo en forudsætning for, at de kan indregnes i balancen og er langt fra altid opnåeligt. På nuværende tidspunkt sætter EU-regnskabsdirektiverne da også grænser for, i hvor høj grad årsregnskabsloven kan tillade aktivering af videnkapitalen. På den anden side vil en fortsat manglende aktivering måske med tiden aflive årsregnskabet som et fyldestgørende og "rigtigt" kommunikationsværktøj vedrørende en virksomheds økonomiske

kapacitet. Internationalt har man også erkendt dette bl.a. i forbindelse med arbejdet i IASC. Vore stadig bedre muligheder for at opsamle, lagre og behandle data vil nok muliggøre aktivering i stadig større omfang.

I foråret 1999 udgav Regnskabsrådet en rapport om en kommende årsregnskabslov, hvor det bl.a. anbefales, at videnressourcer m.v. omtales i ledelsens beretning, i det omfang ledelsen betragter disse som afgørende for den fremtidige indtjening.

Endelig skal det nævnes, at virksomheder, der måtte ønske det, allerede i dag på frivillig basis kan vælge at lade deres videnregnskab offentliggøre i forbindelse med indsendelse af det finansielle årsregnskab til Erhvervs- og Selskabsstyrelsen. Videnregnskabet kan da være en integreret del af dette eller kan være et supplement til dette.

Nye regnskabsformer - Revisors rolle

af Jens Frederiksen, statsautoriseret revisor, KPMG
C. Jespersen

I de senere år er det myldret frem med nye typer af regnskaber fra virksomheder og halv- og heloffentlige institutioner. Holistiske regnskaber, miljøregnskaber, videnregnskaber, etiske regnskaber, sociale regnskaber, personalepolitiske regnskaber, virksomhedsregnskaber osv.

Overgangen fra produktionssamfund til vidensamfund skaber et behov i virksomhederne for at præsentere aktiver, værdier og præstationer, som ikke naturligt dækkes af de klassiske økonomiske regnskaber.

Nye informationskrav fra de klassiske interessenter (investorer, långivere), tilgang og styrkelse af nye interessenter (politiske forbrugere m.v.) samt en periode med små ungdomsårgange og dermed vanskelighed for virksomhederne med at rekruttere de bedste unge, forstærker behovet for de nye typer af regnskaber.

Revisors rolle

Revisor kan dels virke som rådgiver ved udarbejdelsen af denne type regnskaber og dels som "kontrollør" ved at afgive revisorerklæringer på regnskaberne.

Som rådgiver har revisor typisk særlig erfaring i udformning af rapporter fra en virksomhed til en bred kreds af læsere. Revisors erfaring vedrører i den forbindelse den mere objektive rapportering og ikke "reklame-brochuren". Hvis revisor i øvrigt har sin daglige gang i virksomheden, vil vedkommende endvidere have kendskab til, hvor det er lettest at få de relevante informationer og vil have alibi til at gå rundt i virksomheden.

Som "kontrollør" tilfører revisor troværdighed til det regnskab, der offentliggøres. I revisionsprocessen vil revisor endvidere ofte blive opmærksom på en række forhold, som det efterfølgende vil være relevant at rapportere til ledelsen på møder eller i et management-letter.

Revisor vil således ofte kunne tilføre virksomheden værdi ved at lade sig involvere i udarbejdelse og kontrol af nye regnskabstyper.

Verifikation af nye regnskabstyper

Det er frivilligt for virksomhederne, om de ønsker en verifikation/kontrol af et af de nye regnskaber. Det er i øvrigt også frivilligt, om virksomheden vil lade revisor gøre det, eller giver opgaven til en person/organisation udenfor revisorbranchen.

Praksis viser, at 15-20% af virksomhederne lader de grønne regnskaber og miljørapporter verificere af eksterne kontrollører, og at den eksterne kontrollør typisk er revisor. Der er endnu ikke grundlag for at vurdere praksis for verifikation af øvrige nye regnskabstyper.

Hvis revisor påtager sig en sådan opgave, skal vedkommende foretage en række overvejelser.

For det første er det almindeligt accepteret i revisorkredse, at disse nye regnskabsformer endnu ikke er klar til at blive revideret i den betydning begrebet har i forhold til økonomiske regnskaber. Revisors opgave er altså ikke revision, men derimod assistance eller aftalt gennemgang.

Baggrunden herfor er, at der ikke er fuldstændighed i datagrundlaget, og at der ikke er en almindeligt accepteret referenceramme for, hvad den enkelte type regnskab skal indeholde.

Revisor må forklare kunden dette og indgå en særskilt aftale (helst skriftligt) med kunden om assistencens/gennemgangens omfang og den deraf afledte revisorerklæring.

Derudover må revisor overveje, om vedkommende er kompetent til at løse opgaven. Der vil typisk være dele af en sådan opgave, hvor revisor må erkende, at egen viden og erfaring ikke er tilstrækkelig (dette ses ofte i miljøregnskaber, hvor revisor mangler miljøteknisk viden). Hvis det pågældende område er et væsentligt element i regnskabet, må revisor overveje enten ikke at lade det være omfattet af sin gennemgang eller at anvende en anden ekspert til at løse denne opgave. Der findes en praksis for anvendelse af eksperter. Nøglepunkter ved brug af ekspert er, at eksperten skal være uafhængig af kunden samt kompetent. Endvidere, at revisor skal kunne forstå og forholde sig til ekspertens konklusioner.

Når revisor på et tidspunkt sidder med et regnskabsudkast foran sig, er det endelig vigtigt, at revisor vurderer, hvorvidt regnskabet udtrykker en helhed, er afbalanceret og ikke tendentiøst. Præsentation af negative resultater, ændrede opgørelsesmetoder m.v. vil i den forbindelse give anledning til overvejelser. Revisor er som offentlighedens tillidsmand garanten for, at reklamebrochurerne sorteres fra de mere objektive regnskaber.

Afrunding

Det er min vurdering, at revisor kan løse mange rådgivning- og erklæringsopgaver i relation til de nye regnskabsformer, når man anvender høj grad af professionel omhu.

Der vil i de kommende år ske en betydelig udvikling på området. På den baggrund har FSR's bestyrelse valgt at nedlægge miljøudvalget og i stedet etablere et nyt udvalg, der skal tage sig af alle nye regnskabsformer (herunder miljø).

Det bliver spændende at følge udviklingen i de nye regnskabsformer og den indvirkning, det får på den eksterne og interne revisors arbejde.

Anmeldelse af God IT-skik

Af Claus Deela, HD(IØ), Datanom, Told- og Skatterevisionen

Alle medlemmer af IIA skulle have modtaget den nye publikation God IT-skik fra Forlaget FSR. Publikationen God IT-skik, der er en revideret udgave af God edb-skik fra 1992, er udarbejdet af arbejdsudvalget for God IT-skik bestående af FSR, IIA og FIK (hhv. Foreningen af Statsautoriserede Revisorer, Foreningen af Interne Revisorer i Danmark og Foreningen for Informationskvalitet).

Bagsiden på publikationen indeholder en anmeldelse af publikationen fra Dansk Dataforening.

“Det er Dansk Dataforenings samlede vurdering, at publikationen vil bidrage positivt til arbejdet med IT-forhold på ledelsesniveau i de danske virksomheder, og foreningen støtter således udgivelsen heraf, ligesom foreningen udtrykker sin anerkendelse af det store og indsigtfulde arbejde, som udgiverne har lagt i udarbejdelsen.”

Selve begrebet God IT-skik er i publikationen defineret som:

“God IT-skik er som norm de branchemæssige sædvaner og den praksis, der til enhver tid efterleves af kyndige og ansvarsbevidste fagfolk med henblik på, at IT-anvendelsen tilrettelægges på en klar, overskuelig og verificerbar måde, samt at de sikkerhedsforanstaltninger, der skal iværksættes for at sikre en tilstrækkelig system-, data- og driftssikkerhed, gennemføres herunder overholdelse af lovgivning.”

I publikationen slås det på følgende måde endnu en gang fast, at det er ledelsens ansvar, at der er skik på IT-anvendelsen.

“Publikationen God IT-skik er udarbejdet for at give virksomhedens overordnede ledelse et værktøj til at analysere, beslutte og planlægge, implementere og følge op på virksomhedens IT-

anvendelse i henhold til god IT-skik. Ledelsen har ansvaret for at sikre, at virksomheden efterlever de elementer, der indgår i god IT-skik.”

Det er her God IT-skik kommer ind i billedet, idet God IT-skik annonceres som én generel model til IT-processen, som opfylder lovgivningens krav.

Publikationen tager udgangspunkt i de fire hovedprocesser IT-ledelse, IT-styring og organisering, anskaffelse og implementering af IT-løsninger, samt IT-drift og brugerstøtte. Endvidere beskrives processernes informationsstrømme til og fra ledelsen.

Det er i forhold til revisionsindsatsen min opfattelse, at God IT-skik udgør et meget vigtigt middel i dialogen mellem ledelsen og IT-organisationen, og ikke mindst i forhold til involverede revisorer, rådgivere, og investorer. Det samme gør sig gældende i dialogen mellem intern revision og ekstern revision. På samme måde kan der stilles mere skarpt på de gensidige krav og forventninger mellem de involverede parter, idet beskrivelsen udgør et billede af børtilstanden på området.

Publikationen har dels et formål som kommunikationsmiddel i et til tider teknisk miljø, og dels repræsenterer publikationen et gennearbejdet “landkort” og overblik over problematikken med en struktur og en lang række holdepunkter, og dels udgør publikationen en del af regelgrundlaget for edb-revision (sammen med revisionsvejledning 14 og 17 på området).

Netop holdepunkterne i form af informationsstrømme såsom eksempelvis IT-strategi, IT-organisationsplan, risikoanalyse, projektstyringsmodel og beredskabsplaner skal anvendes i revisors gennemgang af virksomhedens IT-anvendelse.

Gennemgangen sker eksempelvis i forbindelse med edb-revision af generelle edb-kontroller (vejledning 14), edb-revision af brugersystem under udvikling (vejledning 17) eller gennemgang af et projekt, hvor projektets succes er afgørende for at virksomheden overlever eller en køber vil købe virksomheden i forbindelse med et salg af virksomheden.

Det fremgår af publikationen, at modellen skal afpasses efter virksomhedens forhold, hvilket formentlig er hovedårsagen til, at en del af elementerne i God IT-skik beskrives i mindre udstrækning end andre.

Hvilket medfører, at der sættes yderligere krav til revisors erfaring og skøn i forbindelse med vurderingen af det iagttagne.

Alt i alt burde denne kærkomne referenceramme muliggøre en fællesnævner i forbindelse med planlægningen af revisionsindsatsen med ledelsen og andre, under selve gennemgangen af IT-anvendelsen, samt i forbindelse med analyse og rapportering. Man kan afslutningsvis sige, at udover at det ikke længere hedder edb-skik men IT-skik, så er billedet af revisionsområdet blevet større og klarere.

Bagsmækken

Oplysninger om foreningen

Hvis man ønsker oplysninger om Foreningen af Interne Revisorer henvises til Bente Christensen, Post Danmark, Intern Revision på ☎ indvalg 33 12 00 72 lok. 402.

Foreningen af Interne Revisorers bestyrelsesmedlemmer:

Søren Kongsbo (formand)	Post Danmark
Tage Rasmussen (næstformand)	Handelshøjskolen, Århus
John Rasmussen (kasserer)	Den Danske Bank
Frede Bech Poulsen (sekretær)	
Ane Marie Christensen	Unidanmark
Peter Birkholm Laursen	Handelshøjskolen, København
John Tyrrestrup	FDB
Holger Pedersen (revisor)	

Jobannoncer

Jobannoncer kan bringes i INFO for kr. 1.500. Annonceudkast sendes til: Bente Christensen,

Post Danmark, Vester Farimagsgade 31, 1606 København V.

CIA-eksamen

Henvendelse angående CIA-eksamen samt forberedelse hertil kan rettes til Tage Rasmussen. Der kan søges yderligere oplysninger på IIA's homepage (se nedenfor).

Oplysninger om mærkedage

Oplysninger om mærkedage bedes meddelt til Bente Hallberg, Post Danmark, Intern Revision på ☎ indvalg 33 12 00 72 lok. 408.

Artikler

Artikler i INFO honoreres med 3 flasker god rødvin.

Næste nummer

Udkommer i december 1999

Udlån

System Control & Auditability (SAC-Rapporten)

Vi har nu et fuldstændigt eksemplar af SAC-Rapporten, som kan lånes ved henvendelse til sekretæren på ☎ 32 53 09 89.

Formålet er at give de medlemmer, der endnu ikke har anskaffet den, en chance for at danne sig et indtryk af den inden bestilling.

COSO rapporten (Internal Control Integrated Framework), som tidligere har været omtalt på månedsmøderne og nu sidst under kurset "Operationel Revision" kan nu lånes til gennemsyn, før man evt. selv vil anskaffe den fra Orlando.

Rapporten er delt op i 4 bind:

- Executive Summary (7 sider)
- Reporting to External Parties (25 sider)
- Framework (118 sider)
- Evaluation Tools (203 sider)

Henvendelse til sekretæren på ☎ 32 53 09 89

Oplysninger om diverse hjemmesider

IIA-DK's hjemmeside	http://www.hha.dk/~tra/iaa-homepage Se endvidere IIA-INFO nr. 12
IIA's homepage	www.theiaa.org www.itaudit.org
IIA, UK Chapter	www.iaa.org.uk
Outsourcing	www.outsourcing.com Se endvidere IIA-INFO nr. 8
AuditNet	users.aol.com/auditnet
Fraud	users.aol.com/auditnet (derefter vælges FraudNet). Se endvidere IIA-INFO nr. 7

